

DIATRIBE PHILOLOGICA

VERBA PAULI,

ΑΡΤΙ ΓΑΡ ΑΝΘΡΩ-

ΠΟΥΣ ΠΕΙΘΩ Η ΤΟΝ ΘΕΟΝ;

EX EPIST. AD GALAT, I. v. 10.

ENUCLEATA SISTENS,

QVAM

ADJUVANTE SPIRITU SANCTISSIMO,

POST

IMPETRATUM AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM

ORDINIS CONSENSUM

IN ILLUSTRIS HAC ROSTOCHIENSI ACADEMIA

PRÆSIDE

M. DAVIDE HENRICO
KOEPRKENIO

LUNEBURGENSEI,

IN AUDITORIO MAXIMO

ANNI M DCCCI d. Vto NOVEMBR.

PLACIDO ERUDITORUM EXAMINI

SUBJICIET

RESPONDENS

JOHANNES EBERHARDUS

UDAM,

REVALIA LIVONUS.

ROSTOCHII,

TYPIS JOHANNIS WEPPLINGII,

Univ. Typographi.

oll. diss. A
37, 32

84. A. 187 (32.)

~~84. A. 187 (32.)~~

25.

בְּשֵׁם יְהוָה

PROLOGUS.

Utorum scripta dignè, congrue, & convenienter expofituro non levia plura attendenda funt momenta: magis tamen aliud inter ea obfervatu neceffarium non confpicitur, quam orationis explicandæ integram confulere cohærentiam, totum conferre contextum, & antecedentia cum confequentibus probe trutinare. Quod fi enim quis cætera interpretandi teneat fubfidia, univerfa Lexica indefeffo ftudio evolverit, ut millena etiam variarum linguarum recitare queat vocabula, interpretis autem munere fufcepto fluentem fermonis ferriem negligat, rerum ordinem prætermittat, verborum nexum prætervolet; fufceptæ fuæ provinciæ neque respondebit, neque fermonis alterius feliciter attinget nervum. **A** Historicorum eft, ut in
fcri-

Scribendis literarum monumentis *αὐτῶν καὶ*
ομισσω videant: neq; minus in Interpretibus id re-
 quirendum esse experimur, ut non verborum nu-
 mero inveteralcant, sed & tam prægressorum,
 quam succedentium attentam instituant considera-
 tionem, & placitam primo scriptori enunciatio-
 num compagem perspiciant sedulo. Mirum, quam
 industria ejus inspectio plana multa sistat ac perspi-
 cua, scopum ipsum Autoris & consilium apertius
 detegat, & manifestet, nec non inexsuperabiles plu-
 res difficultates exenteret, & dispellat. Proin-
 de non inanem, sed laudabilem omnino dedisse ope-
 ram arbitror nobilissimos quosque literarum he-
 roes, quorum nomina partim æternitati post fata
 nunc consecrata vigent, partim viventium adhuc
 per orbem circumferuntur, cū plenos gravissimis
 de sedula contextus curâ admonitionibus relique-
 rint libros, plena sistant scripta. Equidem non
 diffiteor, connexionis etiam, ut videri volunt, sol-
 licitissimos, nonnunquam velut lethargo & in-
 superabili quadam dormiendi necessitate impedi-
 tos falsam sibi pro vera textus imaginari seriem,
 evidentissimo enim in sacris Sociniani, & quivis
 alii infeliciores fortis homines *החולקים בהמן*
לשרא sunt indicio. Absit tamen, prudentiores
 ista approbent *ἠγαπιωματα*. Quin ipsa est scriptura
 sibi sine fraude gravissima testis (a); neq; minus
 sibi

(a) Vid. Dn. D. Grunenbergii, id quidem de S. Scr. in spe-
 cie asserentis, Disputationem, quæ sextuplicem habet
 usum verborum Matth. II. 15, & Hoseæ. XI. 1.

sibi adversantes ipsamet arguit expositionesquam convenientem incorruptæ menti stabilit. Quo in negotio sacris quidem & profanis scriptorum monumentis eandem fere tribuendam dixerim efficaciam, quæ fontibus quibusdam, in Sardinia aliquot locis effervescentibus, esse perhibetur. Quidam enim oculis medentur, iicq; & convincendis valent furibus. Nam quisquis sacramento raptum negat, lumina aquis attrectat: ubi perjurium non est, cernit clarius, si perfidia abnuat, detegitur facinus cœcitate, & captus oculis admissum facinus fatetur (β). Verum fusius hæc diducere præsens non permittit institutum, neq; scriptuli positi cardines concedunt. In exemplo autem asserti veritas exsplendescet, quod nunc ex Pauli ad Galatas literis sumus adducturi; idem difficultates, quas habet annexas, ex contextus sui collatione maxime expediri jubet. Annuat ille, qui est omnium *אלהינו*, nostris conatibus, ut ipsius adjuti auxilio destinata exsequi valeamus!

§. I.

Sistimus itaque nunc Capitis Primi versum decimum, ejusq; præcipue initium: *απειρα ουδ εσθλας πειρα η του θου*; Ubi quidem si ad singulas separatim voculas animum advertimus, uniuscujusque usitatae significationes incompertæ nobis esse nequeunt, quippe sedulo literarum scrutatori frequentissime occurrentes, nullamq; hac ratione animo nostro dubium immittunt. Si vero omnem consideramus dictionem, & integram Paulinæ orati-

A 2

rati-

(β) Vid. Solinus cap. 10. quem cit. Ursinus Libro I. 45.

rationis seriem perlustramus, quæ Apostoli in illis
verbis mens sit, difficulter videtur posse per nosci,
Hærent etiam in salebra nonnulli Interpretes, &
cum pro suscepti muneris ratione quædam dicenda
sint, ejusmodi proferunt effata, quæ non tam ad
convenientiam & Autoris primi scopum, quam
ad necessitatem sint relata, פסולה ita, ut in aliis sæ-
pius, הסולתה dividentes. Nihilominus ipse
hic, qui conspicitur, verborum nexus ad inveni-
endam veram adductæ phrasıs sententiam manu-
ducat, & inventam confirmabit.

§. II.

Videbimus tamen antea, quam ad scopum
hunc impigre contendamus, notanda num qua
sint circa allatas Paulini commatis voculas. Eas
igitur grammatarum more prius expendemus.
Sed cum cætera consent fatis, & ne illis quidem,
qui pauca hujus linguæ momenta inaudiverunt, &
vel paucissimas legerunt lineas, ignoratum esse
queat, quid per voculas ἀπὸ, γὰρ, ἀντιστοιχῶν, & ἵνα
significetur, nulla interposita mora verbi τῆς
naturam & significationem enodabimus. Est
illud ex iis, quæ in sacris & profanis scriptis sæpi-
us occurrunt, non unam tamen ubiq; admittunt
expositionem: hoc vero etiam in loco præcipu-
am istud hæsitandi ansam dedit: quo exposito,
& ad connexionem commode accommodato, o-
mnis cito exspirabit obscuritas, ipsæq; adeo tene-
bræ, quibus Pauli sermo circumfusus existimatur,
dispergentur.

§. III.

Quoad usum ejus præter innumeros alios Pla-
tonem

tonem quoq; in Epist., Apologia, & alibi non par-
cè vocem hanc adhibuisse notamus. Isocrati ean-
dem frequentissimo in usu fuisse scripta ejus mon-
strant. Nec minus LXX. Interpretibus eam tu-
isse familiarem, horum relicta nobis Versio docet.
Quin & sacratissimi Novi Fœderis Scriptores ea
sæpe numero leguntur usi. Cernitur autem tunc
maxime usurpatum esse *active*, quando in Latinis
syadere significat & persuadere, quempiam ad
certum negocium credendum vel perficiendum
adducere, sive permovere, *vel* etiam personam ali-
quam, sive ad iram ante fuerit percita, sive minus,
non habito ad negocium respectu, sibi reddere
faventem, uno verbo: conciliare. Nonnunquam
idem confidere, nonnunquam etiam parere *neu-
trallyter* designat, prout Autorum hoc demonstrant
libri, & Lexicographi ex iis annotarunt; sed in hoc
ultimo significato noster non erit occupatus ser-
mo, cum hujus loci non sit. Antecedentis activæ
notationis observatum discrimen lectori obvium
est ex diversa casuum appositione. Quandocun-
que enim duplex positus est accusativus, perso-
næ alter, alter rei, vel etiam alteruter ex contex-
tus fluiditate intelligendus, prior svadendi & per-
svadendi locum habet significatio; ubi vero unus
tantum apparet casus, idemq; personæ, nullo alio vel
adjecto, vel adjiciendo, posteriorem conciliandi
sensum esse, neminifacile temereqve erit infici-
andum.

§. IV.

Neutrius modi aperta lectorem deficiunt
exempla. Agnoscat is facile eam, ubi ambo, de qui-
bus

bus diximus, positi sunt accusativi, rationem, sive audit verba Platonis (γ), ἀλλ' ὑμᾶς τ' ἔπειτα πείθω; sive phrasin Demosthenis τὴν βαλὼν πείθειν; sive Lucæ (δ), πείθων τε αὐτοὺς καὶ πᾶσι τοῖς ἰησοῦ. His accensenda edocemur etiam Matthæi quæ habentur verba (ε), οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβυτεροὶ ἐπέτασαν τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀποκρίσθωσιν, accusativum repræsentent. Posteriorem modum, secundum quem alteruter accusativus mente concipiendus venit, producta hæc declarabunt eximie. Scilicet Aristoteles οὐ γὰρ, inquit, δεῖ τὸ φαῦλα πείθειν (ζ): conformis eidem locus est in sacris Apostolorum Actis (η), εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν ἐπαρησιαζέσθω ἐπὶ μίλλωος τῆς ἀγαλλογομοῦθαι καὶ πείθων τε αὐτοὺς τῆς βασιλῆως τῆς οὐρα: nec alio Hesiodus (θ) sensu, licet alia ελλείψῃ:

Ὡς εἶφα, ἀλλ' ἔπειτα, ἄρως μεγαλήτορα θυμῶν.

Eidem classi inferenda hæc sunt Lucæ (ι): Ἐπηλῆθον δὲ ἀπὸ ἀντιόχειας καὶ ἰκθύνει ἰσθμῶν καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους καὶ λιθάσαντες τὸν Παῦλον. Ad secundum vero hujus verbi usum, quem superius paullo allegavimus cum uno tantum Accusativo casu, nude posito, & nude etiam intelligendo, non injuria literatissimus Budæus (κ) observavit, rarum eum esse: at non desunt tamen varia eundem referentia Autorum verba. Unde nec ullo modo Grammatico insigni, Heinsio, videtur prætereundus. Qui (λ)

non
 (γ) in Apologia (δ) Actor. XXVIII. 23. (ε) Cap. XXVII. 10.
 (ζ) Lib. I. Rhet. c. I. (η) Cap. XIX. 8. (θ) ἐκ ἀσπίδος Ἡρακλέως
 v. 540. (ι) Act. XIV. 19. (κ) In Lexico, quod post Tusani, Gesneri, Junii, aliorumq; correctiones auctius prodiit, sub voce πείθω. (λ) In Exercit. ad h. l.

non sine magna iudicii gravitate ob defectum, in-
quit, conjugationum apud Græcos non secus ac La-
tinos significationes haut raro inveniri connexas:
ita in hoc vocabulo plures una occurrere potestates.
Expromimus autem cum illo posteriorem hunc
significatum ex vulgari:

Δωρα θεος πατρι, δωρ' αιδοιους βασιληαι,
eundemq; ipsum locum habere ait Heinſius in
I. Samuelis c. XXIV. v. 8. verbis græcis: και επεισε
Δαυιδ τας αιδρας αυτη εν λογοις, quæ semel tantum ex-
pressam à LXX. Interpretibus hanc activã vocem
habent, loco Hebræi γου, licet ibi alia plane mens
Spiritus S. Davidis verba recitantis videri queat,
cujus hebræa plusculum significant. Alia, in qui-
bus idem his modis occurrit, loca huc adscribendi
opera super sedemus, qui volet ipse Autorum pa-
ginas evolvere haud gravetur, aut si eosdem confu-
lendi non fiat copia, Lexicorum farraginem pervo-
lutare non detrectet.

§. V.

Proximum est, ut intentius in Autorum circa
productam Pauli orationem sententias inquiramus,
& ultra harum explicationum abs iis recepta sit
observemus, utrum per conciliare sive placare,
an vero per suadere & persuadere το πατριω, in hoc
Paulino commate, malint reddere Philologi. Illam
sectatur Marloratus (μ). *His verbis, inquit, excusat
Paulus eam temeritatis speciem, quam supra dicta pro-
positio & assertio præ se fere videtur. Confidenter suã
predicationem extulerat, nunc se jure id fecisse ostendit.
Ac duobus argumentis nititur ad id demonstrandum.*

Primum

(μ) In Observationibus ad h. l.

Primum est ab effectu animi quod non ambitiose neque
 adulandi causa hominibus se accommodet. Secundum
 multo fortius, quod non sit ipse Autor Evangelij sui. Et
 in sequentibus: erunt autem hypocrite & nasutuli, qui
 exclamabunt me non solum esse pervicacem, arrogantem
 & temerarium assertorem, sed contumeliosum in sanctis-
 simos Apostolos, & in electos DEI Angelos. His ergo
 respondeo, me nunc non versari in humano negotio (in
 quo benevolentia hominum captanda, & homines quo-
 modo fieri potest placandi sunt) sed &c. Isidorus Cla-
 rius (v) integrum textum nostrum circumscribit
 sequentibus: num ego in his, quae praedico, satisfacere
 hominibus curo, & non potius DEO, cuius causa omnia
 facio? Eique ad stipulatur Zegerus (ξ) clarissimis
 verbis, qui Augustinum quoque secum facientem
 affert, quod locum hunc convenire dicat cum 2.
 Cor. 5. & hominibus suadere sic enarret, qua-
 si idem sit, ac probatum se reddere cupere, idque
 non DEO, sed hominibus. Neque vero Heinsius
 abludit. Verba ejus haec sunt: Nullum, quae utun-
 tur hic Interpretes suadendi vox nisi fallor, locum ha-
 bet. Et paulo post: fere idem est, quod sequit-
 ur: η ζητω αυθωτοις απεκειν; & in sequentibus:
 hic quaerit, ac testatur suos, utrumne haecenus, ut DEO
 an ut hominibus probaret se, ac satisfacere, dedisse se ope-
 ram existimarent? Congruunt, quae Grotius expositi-
 oni praesentis loci inhærens effatus, quippe expresse
 ait (ο): πειθω hic significat propitium mihi facio, & post:
 oblique adversarios ferit, qui, dum hominum iras fu-
 gerent, Dei iram non curabant. Est ex nostratibus
 etiam, qui praecedentium placitis subscribit Bal-
 duinus

(v) (ξ)(ο) Consul. Crit. Bibl.

Calvinus (π) haud obscure innuens, hominibus persuadere esse homines docendo sibi devincere, vel ipsorum applausum querere, quemadmodum mox se ipsum explicat: an quæro hominibus placere? Plures non allego,

§. VI.

Pergimus ad testimonia pro alterius partis sententia producenda. Cum vero hæc non uno ab omnibus modo exhibeantur, distincte illa scribenda erunt atque distribute. Recensebimus prius illa, quibus Paulina phrasis accessione quadam dicitur adaugenda, quam ad reliqua transeamus. Quæ tamen pro diverse concepta Pauli intentione diversimode à Philologis effertur. Igitur eos invisemus, qui propositionis alicujus additione defectum cupiunt supplere. Id ut Apostoli orationem planam reddat, agere videmus Calvinum, & Majorem (ρ), subintelligentes particulam *κατα*, itaque vertentes: *svadeone secundum hominem, an secundum Deum?* Idem enim arripit Joh. Calvinus, expositionis ergo adjiciens, (σ) loqui Paulum hic non de argumento sue prædicationis, sed de animi sui proposito, quod DEUM potius, quam homines respiciat, quamquam, ait, docentis affectui respondet etiam doctrina. Nam sicuti ex ambitione avaritia, aut aliquaavis prava cupiditate nascitur doctrinae corruptio: ita recta conscientia facit, ut retineatur pura veritas. Ideo sanam suam doctrinam esse contendit, quod non sit hominibus accommodata. Aliter Viri sancti concisæ in loquendo brevitati studet succurrere Hammondus, reddens hæc ita (τ): *Virum svadeo, ut hominibus credatis, an ut*

B

DEO

(π) In Comm. in h. l. (ρ) In Enarrat. in h. l. (σ) (τ) Vid. Pol. Synops.

DEO? ubi in Græcis forsitan το δεχιδου subintellectu
 vult. Eidem convenienter ferme scribit Coccejus
 (Φ), πειρω b. e. κηρυττα: olim predicabantur sacerdotes, se-
 niores, iudices, patres carnis, ut mos ipsis gereretur, sal-
 tem non יררר per contumaciam illis negaretur ob-
 sequium - - - Nunc non amplius predicantur homi-
 nes, principes, sed ii predicantur κηρυττοι &c.
 nunc igitur solus Deus Pater & solus Dominus. Sed porro
 accusativum Ιου, pro adjectivo Ηα, & ανθρωπων
 pro ανθρωπων hic loci positum accipit Erasmus
 Schmidius in sequentibus: (χ) πειρω hoc l. est sua-
 dere, ita predicare, ut svadeas credere predicata. Regit
 accusativum Objecti predicati, quod non sunt homines,
 sed ipse Deus, h. est: metonymice non humana somnia, sed
 divina oracula. In quo interpretamento una acqvi-
 escit Beza (ψ), pro πειρω etiam κηρυττω ponens, & DEI
 appellatione τα τα δεχιδου intelligenda esse docens; nisi
 quod post dubius videatur, cum superiorem concii-
 liandi huic admisceat sententia. Attamen Areti-
 um omni cursu in hanc contendere intellectionem
 putaverim, siquidem hic consensum cum cæteris
 suum hic testatur verbis: (ω) homines svadeo, an
 vero Deum? b. est, humanitus excogitatum doctrinam,
 an vero divinam affero? Neq; in diversum ab hac len-
 tentia Erasmi. Roter. (αα) tendere video. Per Halber-
 stadensem illum quondam Episc. Haymonem (ββ)
 sensus sequentibus efferri potest: Svadeo, i. hortor modo
 homines credere in Christo, & perseverare in fide eius, an
 svadeo Deo aliquid novi facere, cui omnia patent præter-
 ita atq; futura. Hominibus, ait, svadebat in Christum
 credere, DEO vero non svadebat, ut aliquid novi faceret.

Tunc

(Φ)(χ)(ψ)(ω)(αα)(ββ) in Commentar. in hunc locum.

*Tunc suaderet apostolus DEO aliquid novi facere, si cir-
cumcisionem ipse primus destrueret.*

§. VII.

Hæc ad secundæ etiam expositionis indices,
& ut sibi videntur, vindices commonstrandos suffi-
ciant. Quæ sincera nunc merito excipit epicripsis,
& desideratum Paulino textui conformis explica-
tionis indicium. Non vero erit celandum, signifi-
cationem τὸ πρῶτον, quæ est, sibi quæmpiam concilia-
re, in suas aliquem partes pertrahere, talem esse, ut
nostrum nanciscatur calculum, quod contextus
ipse & connexa orationis series eam non solum ad-
mittat commode, sed & pulcre approbet. Præsup-
ponimus omnem verborum in hoc commate posi-
tum id â quovis legente evincere, ut orationem in eo
non enunciativam fisti arbitretur, illiusq; speciem,
quam vocamus interrogativam: sicuti hoc etiam
apud omnes in confesso est, & vel iis, qui fugitivo
tantum oculo versiculum hunc percurrerunt, non
diffitendum. Itaq; cum sanctissimus Apostolus
infit: ἀπὸ παρὰ θεοῦ καὶ πρὸς θεόν, ἢ τοῦ θεοῦ; hoc vult si-
gnificatum, & versione etiam efferendum: *num
enim homines mihi concilio, flecto, propitiosq; & faven-
tes reddo, an DEUM?* Significationem hanc verbi
alias etiam usitatam esse, & plane non insolentem,
neqve sine exemplis, jam supra vidimus, sed vero
etiamnum, si necessum haberemus, addi posset.
Quantum autem ad Paulini sermonis ordinem, alia
haud commodior vel æqve congrua unquam appa-
rebit. Sole ipso clarius hoc patescit nexum pau-
lum.

tum ponderant i. Professus se posteaquam Paulus fuerat initio Apostolum DEI, & JESU CHRISTI, humanissimamque suos impertierat salute (γγ), miratur, Galatas sedulis obtestationibus ψαδοπροφητων eo esse perductos, ut in aliud ευαγγελιον transponi se concefferint (δδ), quae tamen nullibi detur, nisi quod a falsis & irreptitiis Ecclesiae doctoribus effingatur, Evangelium Christi evertere cupientibus (εε). Jamque severe arguit, quod ne Angelus quidem alia a suo Evangelio docere possit (ζζ); quin aliter docentem, & praedicatum a se, susceptumque a Galatis semel Evangelium destruentem imperterritus anathema dicit, itaque ad nostra verba proferenda devenit: *αρι γαρ ανθρωπος περτω, η τον θεον;* num enim ego (veritatem dicens) homines curo, eosque mihi benevolos reddere, iis ut me probem, nunc gestio, an Deum? Quae so quam concinne nunc ista perspicuntur posita? Quam omnis evanescit asperitas? Nihil remanet duri, nihil hiulci, nihil insoliti, nihil coacti. Nemo etiam poterit obvertere, tautologiae reum ita loquentem ducendum esse, quod in sequentibus eadem tere voluerit proferre: *η ζηλω ανθρωποις αρεσκον;* distincta enim sunt *περτω ανθρωπους,* & *ζητην ανθρωποις αρεσκον,* quamvis in eundem tendant finem.

§. VIII.

Ex dictis colligitur, quorumnam φιλολογων sequamur vestigia, & quorum e contrario placita missa faciamus. Quod enim non sentiamus cum illis, qui mutilam Pauli dicunt orationem, & vel praepositionis additione, vel quocumque alio verbo adjecto, vel intellecto eam restaurare cupiunt, allata

(γγ) v. 1. hujus Cap. (δδ) v. 2. 3. 4. 5. (εε) v. 6. (ζζ) v. 7. 8.

ta hac expositione significavimus. Id verò inde est, quod defectum nullum hic animadvertimus, unde pleno sensui nullam expletionē necessariam arbitramur. Quod etiam per *αὐτῶν αὐτῶν*, & per *ἴδιον* *ἴδιον* non existimem⁹ intelligenda, eo p se ostendimus. Causam nunc quoque adjicimus, quæ est cognita hujus sententiæ violentia. Tanto autem minus placent, quæ ex Haymone §. 6. anneximus, quibus ille impolitissime omnium, ut illis temporibus, mentem Apostolo affingit inconvenientem plane, & collatione ejus cum cœteris instituta, sponte exspirantem.

§. IX.

Acquiescimus ergo in ea, quam superius recensuimus, nunc etiam, nec levi tamen commoti ratione, approbavimus, sententia: in qua maximos viros insignesq; Exegetas & Philologos habemus consentientes, utpote Marloratum, Clarium, Heinsium, Grotium, & Camerarium (quamvis hi tres postremo nuncupati ad specialiora animum applicent, & singularem quandam aliis se probandi rationem innuant, quod nostrum non facimus), Bezam, quin & felicissimum Ecclesiæ nostræ orthodoxæ instauratorem Lutherum. Hunc audiamus, qui *μὴ πικρῶς* loquens, *satis ergo, inquit, ostendo, quod mea prædicatione non quæram favorem ac plausum hominum, sed beneficium & gloriam DEI illustrare quæram.* Quare etiam eleganter non minus quoad verba, quam vere quoad sensum vertit, *Predige ich denn jetzt Menschen oder Gott zu Dienſt?* & longe etiam elegantius, quam Emserus: *Predige ich denn jetzt Menschē oder Gott?* etsi hanc illi præferre videtur

Era;

Erasmus Schm. Ab hac non distat Anglorum versio :
 (11) *for do I now perswade men or God?* Illi quidē parum
 abest, quin conformem dicam Syram Paraphrasin:
 quam quidem hic ob literarum in Typographia no-
 stra defectum non possum exhibere. Tota vero
 aduersa observatur magni illius & de exegeſi egre-
 giè meriti Argent. quondam præſulis, Seb. Schmidii
 interpretatio, qui priorum expositionibus ductus
 & opinionibus, ſequentia Græco textui æquipolle-
 re vult: *Adhuc enim de hominibus persuadeo, an de Deo?*
 atq; eo ipſo fautorem ſe innuit ſuperioris adductæ
 ſententiæ, quæ etiam Ἡς loco θεε, & αὐθρωπινὰ loco
 αὐθρωπῶν reponit. Pro noſtra expositione faciunt,
 quæ nitidiſſima quædam Gallica verſio (99) ad ſi-
 gnificandam Græcam Apoſtoli orationem expreſſit:
*Car en fin eſt. ce des hommes ou de Dieu, que je deſire
 maintenant d' eſtre approuue; ou ay je pour but de plaire
 aux hommes?* in quibus eadē in notis ſubjecta ſeqven-
 tia habet: *au: car en fin ſont-ce les hommes au Dieu,
 que j'ay deſſein maintenant de me rendre favorable?*
 Sed quid amplius, cum propoſito breviffimis ſa-
 tiſfecerimus? Finem ergo facimus, quem attigim-
 us, ſubmiſſas ei agentes gratias, qui (11)

οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ, διὼν δὲ ἅμα, καὶ πολυολβῶν.

(11) Edita Cambrigiæ 1666. (99) Imprimée a Mons 1672.
 (11) Vid. in Phocylidis carminn.

Coll. Olis. et 187, misc. 32